

A silhouette of a soldier holding a rifle stands in front of a large, black, three-dimensional sign that reads "GAZZA". The sign is supported by a horizontal bar. Above the sign, two Palestinian flags are flying on a tall pole. The scene is set against a bright, hazy sky, suggesting a sunset or sunrise. The soldier is positioned in the lower center of the frame, looking towards the right. A small, glowing light source is visible on the ground to the right of the soldier.

GAZZA

Kapak Konusu

İsrail'in Gazze Operasyonu

İsrail, HAMASsız bir çözüm stratejisi peşinde. Gazze saldırısından sonra HAMAS'ın zayıf düşmesini ve otoritesinin kendi kendine çökmesini umuyor.

Dr. Serhat ERKMEN
ORSAM Ortadoğu Uzmanı ←
serhaterkmen@orsam.org.tr

Kapak Konusu

GAZZE'DE SAVAŞ: İSRAİL OPERASYONUNUN NEDENLERİ VE OLASI SONUÇLARI

War in Gaza: Reasons for Israel's Operation and its Impacts

Abstract

The current Israeli "Operation Cast Lead" towards Gaza, pushed the Middle East to top of the world agenda. A few weeks ago the world was discussing the global financial crisis and the new US president but nowadays all major issues are clouded by the crisis in Gaza. One can argue that the current conflict over Gaza was crucial to keep the Middle East in balance, and is comparable to the Israeli-Hezbollah war in 2006 and its effects. This article examines the real reasons of the crisis and evaluates its possible results.

İsrail bir yandan HAMAS'ı terörist olarak kabul etmekte ve herhangi bir diyalog sürecine girmek istememektedir. Ama diğer yandan da, HAMAS'ın görmezden gelinemeyecek kadar büyüdüğü ve Filistin siyasetinin en kaliteli aktörü haline geldiğinin farkındadır.

Giriş

27 Aralık 2008 günü İsrail uçaklarının Gazze'yi vurmasıyla başlayan ve 4 Ocak 2009'da İsrail ordusunun kara operasyonu ile yeni bir aşamaya giren olaylar silsilesi tüm dünyanın dikkatlerinin yeniden Ortadoğu'ya çevrilmesine neden oldu. Birkaç hafta öncesine kadar, küresel ekonomik krizin ve yeni ABD Başkanı'nın yaratacağı etkiyi tartışan dünya, bir anda yine Ortadoğu'dan yükselen dumanların gölgesi altında kaldı. Muhtemelen gündemi bu kadar kısa bir süre içinde değiştiren şey ise uluslararası basında yer alan fotoğraflar ve TV kanallarındaki görüntülerdir. Bu çalışma kaleme alınmaya başladığında operasyonun başlamasının üstünden kısa bir süre geçmişti. Çalışmanın yazımı devam ederken, İsrail ordusunun Gazze içlerine girmesiyle birlikte yeni bir aşama başladı. Belki de yazı yayımlandıktan kısa bir süre sonra operasyon da sona erecektir. Ancak, ne kadar uzun ya da kısa sürerse sürsün İsrail'in Gazze'de başlattığı operasyon, neredeyse 2006 yılında İsrail ile Hizbullah arasındaki çatışmanın Ortadoğu'da bıraktığı iz kadar önemlidir. Bu nedenle, bu yazı son olayların temel nedenlerini açıklamaya ve gelişmelerden yola çıkarak olayın kısa ve uzun vadeli sonuçları hakkında kısa bir değerlendirmede bulunmaya çalışacaktır.

Çatışmanın Muhtemel Nedenleri ve Tarafların Beklentileri

Aralık ayının son günlerinde İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği operasyon başladığında pek çok yorumcu bunun İsrail iç politikası çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini söylemişti. Ancak olayların gidişatı gelişmelerin sadece seçim kazanmak isteyen İsraili liderlerin tutkularının çok ötesinde bir noktaya ulaştığını göstermektedir. Bu nedenle, İsrail'in son Gazze operasyonunu basit bir iç politika taktiği olarak görmek doğru değildir. Operasyonun İsrail iç politikasında önemli etkiler yaratacağı ve koalisyon ortaklarının çatışmadan elde edecekleri başarıyı iç poli-

tikaya tahvil etmek istedikleri savı birçok açıdan gerçekleri yansıtmaktadır. Öte yandan, bu operasyon İsraili siyasetçilere getirebileceği fırsatlar kadar son derece büyük riskler taşımaktadır. Bu nedenle, İsrail iç politikasındaki gelişmeleri bugün Gazze'de yaşanan çatışmayı çıkararak nedenler arasında saymak doğru olsa bile, sorunu bu faktöre indirgemek doğru görünmemektedir. Bugün ortaya çıkan çatışmaların son iki yılda İsrail ve Filistin'de yaşanan gelişmelerin bir bileşkesi ve sonucu olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Bugünkü çatışmayı tetikleyen dinamikleri çatışmanın her iki aktörü tarafından ele alarak inceleyebiliriz.

a- İsrail'i Çatışmaya Sürükleyen Faktörler

İsrail, 2006 yılında Hizbullah ile giriştiği ve başarısız olduğu savaştan bu yana gerek Filistin gerek Lübnan cephesinde yaşadığı kayıplar nedeniyle iki şeyi kaybettiğini düşünmeye başlamıştı: Caydırıcılığını ve olaylara yön verme yeteneğini. 2006 savaşından sonra hazırlanan ve İsrail'in savaş sırasındaki askeri, diplomatik ve siyasi politikalarını ele alan Winograd Raporu'nda eleştirilen en önemli şeylerin başında, Olmert Hükümeti'nin net bir siyasi hedef koymadan ve bir çıkış stratejisi üretmeden büyük çaplı bir savaş başlatması gelmekteydi. Savaştan sonra İsrail içinde yapılan tartışmalarda, savaşın ürettiği en önemli stratejik sonuçlardan birinin İsrail'in caydırıcılığını kaybetmesi olduğu defalarca dile getirilmişti. İsrail'in savaşta beklediği askeri başarıyı yakalayamaması, Hizbullah ile giriştiği mücadelede önemli kayıplar vermesi ve savaşın sonuçta Hizbullah'ın kazandığı imajının yaygınlaşması bu düşünceye neden olmuştu. Ancak, yine savaş sonrası yapılan siyasal tartışmalara bakıldığında asıl sorunun, caydırıcılığın yitirilmesinden ziyade, İsrail'deki politik belirsizliğin ve net bir strateji olmamasından kaynaklandığı görülmektedir. Savaşın kaderini belirleyecek net bir siyasi hedef belirleme ve ona ulaşma becerisi gösteremeyen bir siyasi liderliğin iş başın-

Kapak Konusu

Gazze'yi yoğun, kanlı ama çok uzun sürmeyen bir çatışma bekliyor.

da olmasının İsrail'in olaylara yön verme gücüne büyük zarar verdiği fikri, değişik platformlarda tartışılmaya başlamıştı. Nitekim, 2006 yılından sonra, önce dönemin Savunma Bakanı Amir Peretz İşçi Partisi'ndeki koltuğunu kaybederken, Genelkurmay Başkanı da istifa etmişti. Dönemin Başbakanı Olmert ise onarılamayacak kadar büyük bir yara almış ve geçtiğimiz Eylül ayında partisinde yapılan seçime dahi katılmamıştı. Bu durum, aslında sadece İsrail ile Hizbullah arasındaki çatışmanın bir ürünü değildi. Şaron sonrası İsrail siyasetinde yaşanan değişikliklerin de bu gelişmelerde büyük payı vardı. İşçi Partisi ve Likud'un tabanlarında kaymalar yaşanırken, İsrail siyasetinde yeni bir umut olma iddiasıyla yer bulan Kadima çöküşe geçmişti. İsrail'deki bu durumun en belirgin siyasal yansıması, Filistin konusunda net bir proje üretmeyen, Lübnan'da başarısız olan ve İran'la mücadelesinde eli kolu bağlı (bazı kurgusal senaryolarda İsrail'in İran'ı vurma senaryosu üzerinde durulsa da bu senar-

yonun gerçekçiliği her zaman tartışmalı olmuştur) bir siyasal yapı görüntüsü vermeye başlaması oldu. Bu noktada Olmert iki hamle ile kendisine yeni bir çıkış aradı: Annapolis Süreci ve Suriye ile müzakerelerin yeniden başlaması.

Annapolis bir umut olarak ileri sürülse de HAMAS'ı dışlaması nedeniyle zaten ölü doğmuştu. Biraz da Bush yönetiminin imaj düzeltme çabasından ibaret olan Annapolis Süreci ne Filistin meselesinde ilerleme sağlanmasına katkıda bulundu ne de İsrail için yeni bir yol haritası belirleyebildi. Bu süreçte Olmert Hükümeti'nin Suriye ile müzakereleri yeniden başlatmayı gündeme getirdiği ve Türkiye'nin arabuluculuğuyla kendisine siyasi alanda yeni bir başarı sağlamaya çalıştığı görüldü. Aslında İsrail-Suriye görüşmeleri İsrail için uzun vadede İran'ı yalnızlaştırma ve Filistinli gruplara desteği azaltma, dolayısıyla bir taşla iki kuş vurma amacı üzerine kurulu bir stratejik içeriğe sahipti. Ancak, İsrail, Suriye'yi

Görünen o ki; İsrail'in bu stratejisi Gazze'deki HAMAS otoritesini önce askeri yollarla zayıflatıp, sonra da kendi kendine çökmesine bırakmaya ve bu süre zarfında yapılabilecek ateşkes anlaşmalarıyla da kendisini güvence altına almaya dayanmaktadır.

İran'dan kısa sürede koparamayacağını düşündüğü için Golan Tepelerinden Gazze'deki gibi bir geri çekilmeye yanaşmadı. Özellikle İsrail'de bazı çevrelerde son derece yüksek beklentiler yaratan bu girişim, beklenen sonucu üretmedi. Tüm bu süreç içinde, HAMAS'ın önce Fetih'i etkisizleştirilmesi, sonra da Gazze'yi kontrolü altına alması ise İsrail için yeni bir çelişki yarattı. İsrail bir yandan HAMAS'ı terörist olarak kabul etmekte ve herhangi bir diyalog sürecine girmek istememektedir. Ama diğer yandan da, HAMAS'ın görmezden gelinemeyecek kadar büyüdüğü ve Filistin siyasetinin en kilit aktörü haline geldiğinin farkındadır. Bu nedenle bir yandan Gazze'yi kuşatarak ve Batı Şeria'da bazı operasyonlarla HAMAS'ın gücünü azaltmaya çalışırken, diğer yandan bazı uygulamalarıyla HAMAS ile anlaşabileceği temel bir zemin oluşması halinde aralarında sessiz bir anlaşma yapılabileceğini gösteriyordu. Bu durum, Mısır'ın arabuluculuğunda yapılan ateşkes anlaşmasına kadar sürdü. Ancak, İsrail-HAMAS ile ateşkes yapmasına rağmen kendisi için Filistin'deki en büyük sorunun o olduğu fikrini değiştirmede. Tersine, Fetih'in Gazze'deki etkinliğinin iyice azalması ve Batı Şeria'da taban kaybetmesi, İsrail'in HAMAS'ı zamana yayarak eritme ve davranışlarını değiştirme beklentisinin boş olduğunu gösterdi.

Aradan geçen süre zarfında İsrail için Filistin Sorunu iyice çıkmaza girdi. Bu çıkmaz sadece İsrail için bir dış politika sorunu değil, aynı zamanda iç politika ve genel stratejisi açısından da bir çıkmazdır. Irak savaşı sonrasında Ortadoğu'da oluşan İran-ABD ekseninde Arap devletlerinden destek alarak İran'ı dengelemek isteyen İsrail'in karşısına her fırsatta Filistin Sorunu çıkmaktadır. Bu bağlamda Filistin sorunu İsrail için sadece ikili bir sorun değil, İsrail devletinin tüm stratejilerini şekillendiren temel sorundur. Bu nedenle, İsrail hem iç politikada yaşadığı tikanıklığı aşmak, hem Ortadoğu dengelerinde asıl düşman olarak gördüğü İran'a karşı üstünlük elde

edebilmek için Gazze'de HAMAS'sız bir çözüm için strateji üretme arayışına girdi. Görünen o ki; İsrail'in bu stratejisi Gazze'deki HAMAS otoritesini önce askeri yollarla zayıflatıp, sonra da kendi kendine çökmesine bırakmayı ve bu süre zarfında yapılabilecek ateşkes anlaşmalarıyla da kendisini güvence altına almayı hedeflemektedir. Operasyonun başlaması ve sürme biçimi İsrail'in bu sefer 2006'dakinin tersine, gelişmelere iyi hazırlandığını, karşısındaki diplomatik, askeri ve siyasi sorunları göze alarak ciddi bir projeye hareket ettiğini göstermektedir. Gazze'yi birden ve çok sert bir biçimde bombaladıktan sonra tüm risklerine rağmen kara hareketine başlamasının ardındaki stratejik gerekçe muhtemelen operasyon sonrası Gazze'nin içine düşeceği kaos ortamından HAMAS'ın zayıflayarak çıkmasını, bir süre sonra HAMAS'ın Gazze'deki kontrolünün iç çatışmalarla zayıflamasını beklemek; operasyon sayesinde HAMAS'ın askeri kapasitesine ağır bir zarar vererek kendisine yönelik saldırıları durdurmak ve böylece iç politikada prim toplamak; askeri operasyonlardan başarılı olması halinde caydırıcılığını yeniden tesis etmek ve bunun sonucunda moral ve stratejik üstünlük elde etmek ve nihayetinde aynı 2002 yılında Arafat'a karşı yapıldığı gibi HAMAS'ın Gazze'de oluşturduğu kurumları, onu ayakta tutan siyasi gücü tahrip edip, ayakta duramayacak hale getirdikten sonra zamanla Fetih'in taban kaybetmesi gibi HAMAS'ın da büyük ölçüde zayıflamasını beklemek gibi görünmektedir.

b- HAMAS'ı Çatışmaya İten Faktörler

Operasyonu İsrail'in başlatması ve yüzlerce Filistinlinin canına mal olan bir saldırı yürütmesi, son gelişmelerin mimarlarından birinin de HAMAS olduğunu unutturmamalıdır. Gazze'yi bir darbeyle ele geçirdiğinden beri HAMAS gerek İsrail gerek Fetih'le olan anlaşmazlığını sürdürmektedir. Gazze'yi kontrol ettikten sonra bölgede kendi iktidar alanını yaratmaya çalışan HAMAS, iktidar olduğu andan itibaren bir ikilem-

Kapak Konusu

İsrail'in 2006'daki Lübnan operasyonundan farklı olarak bu sefer tüm hesaplarını yaptığı ve ciddi bir projeye hareket ettiği görülüyor.

de kalmıştır. Bu ikilem bir yandan Arap Dünyası ve Batı tarafından kabul görme isteği içindeyken diğer yandan silahlı mücadeleyi sürdürerek tüm Filistin'de iktidar olma isteğinden kaynaklanmaktadır. Kurulduğu tarihten itibaren HAMAS'ı güçlendiren iki temel dinamik olduğu söylenebilir: Bunlardan birincisi, Filistin'de devlet otoritesinin olmadığı ve halkın temel ihtiyaçlarının karşılanamadığı bir ortamda ortaya çıkan boşluğu doldurması ve bu sayede alternatif bir çözüm sunmasıdır. İkincisi ise İsrail ile çatışmaktan vazgeçmeyerek Fetih'in uzlaşma çizgisine girdiği bir dönemde Filistinlilerin haklarını savunan bir direniş örgütü olmaya devam etmesidir. Ancak, HAMAS'ın Gazze'de iktidarı elde etmesi, onun o zamana kadar yükselmesini sağlan bu iki temel dinamiğin paradoksal olarak aleyhine işlemesine neden olmuştur. Gazze'de Batı Şeria'dan ayrı bir iktidar odağı olarak bir anlamda devlet işlevi görmeye çalışırken elindeki imkânların kısıtlılığı nedeniyle bunu gerçekleştirmekte güçlük çeken HAMAS, geçmişte El Fetih'in yaşadığı problemlerle karşı karşıya kalmıştır. İsrail'in ablukasıyla derinleşen bu sıkıntı-

dan ve Gazze'de hayat şartlarının zorlaşmasından halkın büyük bir kısmı İsrail'i sorumlu tutsa da, HAMAS için ortaya çıkan gerçeklerin başında Gazze'deki düzeni gönüllü bir bağlılıkla değil silah zoruyla sağlamak zorunda olduğu gelmektedir. Bu durum, Gazze'de bazı grupların HAMAS'tan destek almak için ona yaklaşmasına neden olmuştur. Öte yandan, HAMAS'ın İsrail ile çatışmacı retoriğinden vazgeçmemesine rağmen onunla ateşkes yapması ve hatta zaman zaman ateşkesi sürdürmek için bazı grupların saldırı yapmalarının önüne geçmeye çalışması, birçok kişinin HAMAS'ı sorgulamasına neden olmuştur. Bu sorgulama sadece HAMAS'ın dışında kalan örgütlerden değil, aynı zamanda HAMAS'ın içinden de gelmiştir. Birçok grup İsrail ile ateşkes yapılacaksa bile en azından bunun daha iyi şartlarda yapılması gerekliliğini vurguluyor; İsrail'in Gazze'ye yönelik ambargosu ve Batı Şeria'daki HAMASlılara yönelik operasyonları sürerken ateşkesin bir anlamı olmayacağını ileri sürüyordu. Hatta HAMAS'ın lider kadrosu içinde dahi İsrail'le yapılan ateşkesin süresi ve biçimi konusunda ciddi görüş ayrılıkları ol-

HAMAS kendisinin Filistin için bir tehdit değil, mücadele için bir fırsat olduğu ve silahlı mücadele dışındaki siyasi ve diplomatik arayışlarda da yer almak istediği imajını verirken; diğer yandan da ateşkesin getirisinin çok sınırlı olduğunu düşünüyordu. Bu nedenle ateşkesi uzatmadı.

duğu biliniyordu. HAMAS'ın Gazze'de nefes almak, kendine ait kurumlarını kurarak iktidarını pekiştirmek için ihtiyaç duyduğu ateşkes, bir anlamda da Filistin yönetimine ya da Mısır ve Ürdün gibi ülkelere yönelik bir iyi niyet mesajı gibiydi. HAMAS kendisinin Filistin için bir tehdit değil, mücadele için bir fırsat olduğu ve silahlı mücadele dışındaki siyasi ve diplomatik arayışlarda da yer almak istediği imajını verirken; diğer yandan da ateşkesin getirisinin çok sınırlı olduğunu düşünüyordu. Bu nedenle ateşkesi uzatmadı. Ateşkes dönemi boyunca İsrail ile olası bir çatışmaya hazırlık yapan HAMAS'ın bu çatışma sayesinde Filistin'deki desteğini artırmak; hem hareketin mücadele alanında zayıflayan dinamizmini yeniden harekete geçirmek, hem de çatışmadan galip çıkarak yeni bir Hizbullah olmak peşinde olduğu söylenebilir.

Çatışmanın başlamasından sonra HAMAS'ın uyguladığı taktik incelendiğinde ise HAMAS'ın önceliğinin hayatta ve ayakta kalmak olduğu; askeri gücünü kaybetmemek için azami dikkat gösterdiği; lider kadrosunu korumaya çabaladığı; çatışmada İsrail ordusuna mümkün olduğunca çok kayıp verdirerek İsrail'deki savaşıma isteğini azaltmaya çalıştığı söylenebilir. HAMAS'a göre tüm bu operasyonlar sonucunda HAMAS'ın Gazze'deki otoritesini sürdürmesine yetecek kadar askeri güce sahip olması, İsrail'e uluslararası alanda geri adım attırması ve Gazze üzerindeki ablukanın hafiflemesi ya da sona ermesiyle bir ateşkes imzalaması başarı olarak görünmektedir.

Çatışmanın Gidişatı ve Olası Sonuçlanma Biçimleri

İsrail'in Gazze'deki çatışmayı bir kara operasyonuna çevirmesi, çatışman kaderini büyük ölçüde sahadaki gelişmelere bağlamıştır. Saldırının başladığı günden beri sürpriz faktörüne ve şiddetli darbeler vurmaya önem veren İsrail, Gazze'ye 20.000 askerle yavaş yavaş girmiştir. Öncelik-

le Gazze'nin kuzeyini geri kalanından ayırmak isteyen İsrail ordusunun bu hamlesinin ardından İsrail'in büyük yerleşim merkezlerini ve şehirlerini HAMAS'ın menzilinden çıkartmak bulunmaktadır. Ayrıca İsrail'in dar bir alanda yoğun bir güç uygulayarak hem asker kaybını asgariye indirmeyi hem de bölgeyi tüneller, cephanelikler ve HAMAS'ın silahlı gücünden arındırmayı hedeflediği görülmektedir. Bütün bunların sonucunda İsrail kısa vadeli hedef olarak Gazze'den gelen füze akınlarını durdurmayı, böylece iç kamuoyuna yönelik bir güvenlik mesajı vermek istemektedir. Ancak, Gazze'deki yerleşim bölgelerinde başlayan sokak çatışmaları İsrail'in işinin hiç de kolay olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumda akla gelen sorulardan birisi, İsrail'in çatışmayı ne kadar sürdürebileceğidir? Hizbullah ile giriştiği savaştan İsrail'in çıkarttığı en önemli derslerden birisi, çatışmayı uzatmaktan mümkün olduğunca kaçınmaktır. Bu nedenle, İsrail ordusunun Gazze'nin tamamını ya da önemli bir kısmını uzun süreli olarak işgal etmesi ihtimali düşüktür. Siyasi bir hedefi olmaksızın bir operasyona girmek istemeyen İsrail'in kısa vadeli amacı HAMAS'a ağır bir darbe vurduktan sonra ABD ve bazı Avrupalı ülkelerin desteğiyle lehine olacak bir ateşkes anlaşması imzalamaksa; bu durumda operasyonun HAMAS'ın göstereceği direnişe göre 1-2 hafta sürmesi ve sonra İsrail'in geri dönmesiyle sona ermesi beklenmelidir. Ancak, çatışma sırasında ortaya çıkabilecek bazı olaylar (örn. 1996 yılındaki Gazap Üzümleri Operasyonu'ndaki gibi bir olay ile İsrail üzerinde oluşabilecek iç ve dış baskı gibi) veya HAMAS'ın gücünü korumak adına saklanmasıyla çatışmanın beklenenden daha kısa sürmesi mümkün olabilir. Nitekim İsrail ordusunun operasyonun ilk iki gününde Gazze'de ciddi sokak muharebeleri görülmemiştir. Ancak, İsrail ordusunun işgalinin bir süre daha devam edeceğinin anlaşılmasıyla HAMAS'ın ciddi bir direniş gösterdiği görülmüştür. Özetle, Gazze'yi

Kapak Konusu

yoğun, kanlı ama çok uzun sürmeyen bir çatışmanın beklediği söylenebilir. Çünkü muhtemelen 2006'nın tersine İsrail bir çıkış stratejisiyle Gazze'ye girmiştir. Bu çıkış stratejisinin muhtemelen 2 temel ögesi bulunmaktadır. 1) Kısa vadede bir ateşkes anlaşması yapabilecek düzeyde bir askeri başarı sağlamak (bunun ögeleri; gelen füzeleri minimuma indirmek, HAMAS'ın askeri altyapısını tahrip etmek, az bir kayıp vermek, üst düzey HAMAS liderlerini yakalamak ya da öldürmek ve 2006'da kaçırılan asker Gilat Şalit'i kurtarmak) olabilir. 2) Uzun vadede yukarıda sayılan temel stratejik hedeflerine ulaşabileceği bir noktaya gelmek (HAMAS'ın lider kadrosunda bölünme, çok sayıda HAMAS militanının etkisiz hale getirilmesi, İsrail'in caydırıcılığının yeniden tesis edilmesi gibi). İsrail bu hedeflerine ulaşarsa HAMAS'ı muhatap almayan, sorumluluğu içinde Fetih'in de bulunduğu çok uluslu bir güce (Mısır'ın asıl önemli rolü oynayacağı) devrederek çekilmek isteyecektir. HAMAS'ın çatışmayı bitirme stratejisi ise İsrail ordusuna azami hasarı vererek İsrail ve Arap kamuoyunda zafer kazandığını ilan etmek, stratejik kaynaklarını ve üst düzey kadrosunu koruyarak varlığını sürdürmek ve ablukanın sona erdiği, Arap devletleri tarafından muhatap alındığı bir ateşkes anlaşması imzalamak olabilir.

Çatışmanın Bölge Dinamikleri Üzerindeki Etkisi

Son gelişmeler, İsrail'in Gazze'deki operasyonun bölge dinamikleri üzerinde 2006 İsrail-Hizbullah çatışması boyutunda bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Arap ülkelerinin gelişmelere verdiği tepki ile İsrail-Hizbullah çatışmasına verdiği tepki arasında bir paralellik kurmak mümkündür. Mısır ve Ürdün gibi ülkeler İsrail'i şiddetle kınamalarına rağmen, HAMAS'ın da çatışmanın asıl sorumlularından biri olduğunu belirten açıklamalar yapmışlardır. Bu durum, 2006 savaşında bu ülkelerin verdiği tepkiye benzemektedir. İran ve Suriye çatışmadan İsrail'i sorumlu tutarken, Suriye-İsrail görüşmelerinin sekteye uğraması savaşın önemli sonuçlarından biri sayılabilir. Öte yandan, çatışmanın durdurulması için diplomatik alandaki girişimler de artmaktadır. Ancak şu ana kadar hiçbir girişim çatışmayı sona erdirecek somut bir proje üretmemiştir. Bu nedenle çatışmanın sona er-

mesi büyük ölçüde onu üreten dinamiklerde taraflardan birisi lehine açık bir değişim olmasıyla mümkün olabilecektir.

Çatışmaya yönelik bölge ülkelerinin verdiği tepki 2006 sonrasında olduğu gibi bölgede İran-Suriye eksenini ile Arap devletleri arasındaki kutuplaşmanın devam ettiğini göstermektedir. Sivil kayıplar nedeniyle birçok eleştiri yapılsa da Arap devletleri ile HAMAS arasındaki sorunlar nedeniyle HAMAS destek bulamamaktadır. Dahası, 2006 yılında olduğu gibi İran'ın aktif olarak sürecin içinde yer aldığı da söylenemez. HAMAS'a en yakın destek mesajları İran'dan gelse bile, İran'ın bu çatışma içindeki rolü 2006'da oynadığı rol kadar somut değildir. Bu durum, İran'ın bölgedeki çatışma dozajını yükseltmek istemediğini gösterdiği gibi Hizbullah'ın 2006'daki Filistin davasını üstlenme adına bir davranış geliştirmediğini göstermektedir. Benzer bir biçimde Fetih'in de olaylar karşısında insani boyut bir yana bırakırsa şiddetli bir tepki vermediği görülmektedir. Bölge dışı güçlerin ise aktif bir tutum almadığı, diplomatik girişimlerin görüntüyü kurtarmanın ötesine geçmediği söylenebilir. ABD'nin çatışma karşısındaki tavrı ise önceki olaylarda olduğu gibi İsrail'in yanında yer almasıdır.

Genel Değerlendirme

Özetle, çatışmanın Ortadoğu'ya stratejik etkisi savaş sonrası Gazze'de ortaya çıkacak düzeye bağlıdır. Çatışmadan başarıyla çıkan taraf İsrail olursa Filistin'de HAMAS'ın düşüşüne şahit olunabilir. HAMAS'ın başarılı olması durumunda ise İsrail'in bir süre daha bölgede güç kullanma olasılığı sona erer. Bu bağlamda İsrail ile İran arasında bir çatışma çıkması olasılığı da azalır. Filistin'de ise yapılacak seçimlerde HAMAS'ın Fetih karşısında önemli bir üstünlük sağlaması mümkün olabilir. Bu durum, Filistin devletinin geleceğini de etkileyecektir. HAMAS'ın kontrolündeki bir Filistin Yönetimi'nin Mısır ve Ürdün gibi devletler başta olmak üzere birçok Arap devleti tarafında hoş karşılanmayacağını söyleyebiliriz. Çatışmanın henüz sona ermediği şu günlerde kesin bir sonuç öngörmek kolay olmasa da, Gazze operasyonun, İsrail-Filistin ilişkilerinde önümüzdeki 2-3 yılın seyrini tayin edecek bir iz bırakacağı söylemek zor değildir.■